

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

11-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tnr.

Tartalom: A határzárokról. — A syphilis ragály. Klebs E. tnr után dr. Nádaskay. (Folyt. és vége.) — Kisebb közlemények. — Különfélék.

A határzárokról.

A „P. N.” máj. 16-ki számában az országos gazdasági egyesület állattenyésztési szakosztályának üléséből közleményt hoz, melyet fontosságánál fogva t. olvasóink részére átvéve, a következőkben adunk:

Az országos gazdasági egyesület állattenyésztési szakosztálya május 13-án Lónyay Gábor elnökle alatt tartott ülésében, a szarvasmarha behozatalának a Dunafejedelem-ségekből eltiltása iránt nyilvánuló óhajok figyelembe vételével e fontos kérdést beható tanácskozás alá vette s álláspontot foglalt.

Lónyay Gábor felemlíti a fent érintett és meglehetősen sűrűn hangoztatott óhajokat, melyek alapja az, hogy a marhavész terjedésének meggátolása céljából alkotott 1874. XX. törv. czikk minden jó oldalai mellett sem felel meg azon hivatásának, hogy a vész behurczolását megakadályozza, hanem e végből a vész állandó forrása, a Dunafejedelem-ségek ellenében, a marhák behozatalát onnan teljesen megszüntetendő határzár lenne alkalmazandó. Felhívja a szakosztály tagjait, hogy e tárgyban nyilatkozzanak.

Tormay Béla a felvetett kérdésre nézve előadja, hogy azon időben, midőn a körülmények iránt tájékozottabb nem volt, ő is azon eszmével foglalkozott, hogy a Dunafejedelem-ségekből történő s állat-állományunknak kivált az 50-es és 60-as években jelentékeny károkat okozott gyakori marhavészinváziók ellen, az említett országok irányában határunk teljesen elzárassék s e nézetten lenne ma is, ha a határzár teljesen és olcsón eszközölhető volna. Azóta azonban megismerkedvén a helyi viszonyokkal a határon s az azokhoz alkalmazandó határzár feltételeivel, a teljesen és folyton fenntartandó határzár eszméjétől eltérni volt kénytelen. A teljes határzár a határoknak folyton egész vonalon katonai őriztetését igényelné. Hogy ily módu határzár általánosságban keresztülvihető, arra példát szolgáltatott a Magyarország déli határán a Dráva mentén a mult években a szlavoniai országgrészben uralkodó marhavész ellenében alkalm-

zott határzár, midőn a felállított katonai kordon sem állatot, sem embert nem engedett átjönni s az ország az inváziótól csakugyan ment maradt. Azonban az ilyen teljes kordon felállítása a Dunafejedelem-ségek irányában, — pedig csak ilyen felelhet meg a teljes elzárás lényegének, réndkívül nagy kiterjedésű kelet-déli határvonalunknál fogva egyáltalában elviselhetlen költségeket okozna, mi kitünik abból, hogy tett számítások szerint minden kilométer határszél távolság megőrzésére a felváltások számbavételével 20 ember, az összesen 1728 kilométerre terjedő határvonalra e szerint folyton 34.560 szükségeltetnék, kiknek tartása naponként közel 40.000 frtnyi költséget okozna. Ily költségekkel szemben óhajtani a teljes határzár lehet ugyan, de kivinni nem. A fennálló törvény ellen az mondatott, hogy az nem egészen megfelelő, mert a marhavész behurczolását nem akadályozza meg. Erre szóló azt hozza fel, hogy a határzár meg nem akadályozza a behurczolást, mert mindig a csempészet azon tényező, melynek az inváziókat tulajdoníthatjuk. Midőn a mult évben az erdélyi határokon a szomszédban uralkodott marhavész miatt a teljhatárzár alkalmaztatott, 8 hó alatt 11 invázió történt csempészet által — és a törvény erejénél fogva keresztül vitt intézkedések folytán a 11 eset közül 10-ben a baj rögtön lokalizáltatott, s tovább terjedése meggátoltatott, csupán egy esetben terjedt tovább valószínűleg az illető közigazgatási közegek titkolása folytán, melyre egy vásár megtarthatásának érdeke lehetett az indító ok. Nézete szerint az 1874. XX. törvényczikk megfelelő, miután a marhavész által eddig szenvedett roppant veszteségeket megszüntette, annak daczára, hogy az állam oly csekély számú közeggel rendelkezik, hogy pl. csupán két állami állatorvosa van, kit a helyszínére kiküldhet. A törvénynek azon §-át, mely az időszaki teljes határzár kimondására csak akkor jogosítja a minisztert, midőn a marhavész az ország határától 8 mflndnyire uralg, oda tartja módosítandónak, hogy e jog a miniszternek megadassék mindazon esetekben, midőn a határos országban marhavész agályos mérvben uralkodik.

Lónyay Gábor utal az osztrák szomszédok eljárására, kik a kormányval egyetértőleg a teljes határozást keresztül vinni készülnek, s e szerint azt nálunk sem tartja kivihetetlennek.

Máday Izidor azon nézetben van, hogy az osztrák kormány a gazdasági egyesületek kérésének csak azért engedett, hogy az intézkedés kivihetlenségét a gyakorlatban kimutassa. Az intézkedés keresztülvitelének nehézségeire nézve bizonyították a német kormány eljárása és habozása is. Annak dacára, hogy Németország sokkal fegyelmezettebb közigazgatási közegekkel, a kormány kellő hatalom és eszközökkel rendelkezik, a több oldalról évek óta sürgetett határozást Oroszország irányában mindeddig nem csak hogy életbe léptetni nem merete, de a porosz földmívelési miniszter, midőn e tárgy legutóbb a képviselőházban tárgyalatott, határozottan oda nyilatkozott, hogy a teljes határozást állandó fentartása kivihetetlen, miután a marhacsempészet, a határozást miatt keletkező árkülönbségek folytán oly felette nyereséges vállalat, hogy az illetők minden elővigyázat dacára a marhát becsempészik, és ezzel együtt a marhavészt is.

Kozma Ferencz a törvényt jónak tartja ugyan maga részéről is, miután a marhavész elfojtására alkalmas gyors és erélyes rendszabályokat lehetősíti, azonban azt hiszi, hogy marad még tenni valónk arra nézve, hogy az inváziók gyakorisága és veszélye általában csökkentessék. A teljes határozást részéről sem ajánlhatja; eltekintve attól, hogy a fennálló kereskedelmi szerződések mellett teljes határozásunk csak időszakonként és indokoltan tartható fenn, a költség szempont igen lényeges, miután a Tormay által felhozott költségek jelentékenyen szaporodnának a csapatoknak időnként szükséges felváltása, barakkok állítása, betegségek által okozott hiányok pótlása stb. által. Részéről a vész elnyomására elegendő intézkedések mellett lehető célszerű intézkedést kíván arra nézve, hogy az inváziók megakadályoztassanak. E végből a kormánynak konzulaink útján a felmerülő marhavészről rögtön értesítést kellene nyernie, melynek alapján az illető határnak a vész megszűntéig teljes elzárása haladék nélkül elrendelendő lenne. Szemben a külfölddel folyó szerződési tárgyalásokkal, óhajtana, ha a külföldi kormányokkal a közös érdek, t. i. a marhavész terjedésének meggátlása céljából egyetértő eljárás jönne létre. A csempészek ellen a legnagyobb drakoi szigorú óhajtana alkalmaztatni.

Korizmic László tény gyanánt említi fel, miszerint a marhavész az utóbbi években mindannyiszor az invázió után rögtön elfojtatott, s hiszi, hogy ezen eredmény a megfelelő törvénynek tulajdonítható. Mi az inváziók meggátlását illeti, a teljes határozásnak keresztülvitelét, még az említett és már így is közel 15 millió forintra tett költségek mellett sem tartja a tervezett mérvben kielégítőnek, miután 1 kilométernyi távolságra éj idején vegyes vidéken egy ember őrizete elégtelen. De eltekintve a kivihetőség kérdésétől, a teljes és folytonos határozást feleslegesnek is tartja, miután nincs ok arra, hogy azért, mert az ország határának valamely pontján esetleg a marhavész behurcolása megtörtén-

hetik, s ily invázió az egész vonalon *egyszerre* nem is képzelhető, azért 1728 kilométernyi vonalat folyton szoros zár alatt tartunk. Részéről a teljes határ elzárását csak időszakonként, a vészes országok irányában véli alkalmazandónak, s ha a szakosztály is ezen elvi véleményen van, akkor a törvény módosítására célzó indítványok tárgyalásába kíván bocsátkozni.

Tormay felveti a kérdést is, vajjon a több oldalról kívánt teljes határozást meghozná-e azon előnyöket marhategyesítésünknek, melyet abból reménylenek, t. i. az állatok árának emelkedését?

Máday e kérdésre nézve azon nézetben van, hogy a teljes határozást mellett sok vidék gazdája, kik eddig a hizlálásra alkalmas olcsó anyagot a Dunafejedelemségekből szereztek, úgy a szeszfőzdék is ezen olcsó anyagtól és a jó nyereségtől elesnének; de van számos vidék, kivált az erdélyi részeken, mely a helyi fogyasztásra kelendő olcsó húst szolgáltató marhát a Dunafejedelemségekből nagyszámban beviszi s az értékes magyar fajta marhát jó áron kiviszi. A teljes határozást folyamok fentartását eszerint gazdáinkra nézve előnythozónak nem tarthatja.

Lónyay Gábor összefoglalván a tett nyilatkozat, kijelenti, miszerint a szakosztály többsége a teljes határozást elvileg nem tartja ugyan elvetendőnek, azonban azt kivihetetlennek tekintvén, nem ajánlja.

A szakosztály ezután áttért a marhavésztörvény módosítására nézve tett indítványok tárgyalására. Alapul szolgált Dr. Zlamál és Dr. Szabó állatorvosi tanintézeti tanárok által ez iránt beadott javaslat, mely kivált két §. módosítását célozta, nevezetesen a 11. és 13. §-ét. A 11. §. szerint, ha a határos országokban a marhavész a magyar határtól 8 mérföldnél távolabb eső kevés helyre szorítkozik, szarvasmarhák és egyéb kérődzők csak bizonyos óvintézkedések mellett bocsáttatnak be. A módosítás szerint az *óvintézkedések melletti bebocsátás csak azon esetben engedhető meg, ha a határos országok vészmentesek.* Ezen módosítás elfogadtatott.

A 13. §-a törvényben azt határozza, hogy ha a marha vész a szomszéd országban nagyobb mérvet ölt, vagy 8 m. földnél közelebb jelentkezik, a rendes határőrizetet a vészem ország irányában szoros határozást váltja fel, melynek tartama alatt a kérődző állatok, ezek nyers termékei, továbbá használt istálló eszközök és marha szerszám, végre viselt ruha s rongy feltétlenül visszautasítandó. Kivételt képez e részben a gyári mosáson átment és kellőleg zsákolt gyapju, zárt rakásokban (ládákban) vagy hordókban elhelyezett száraz vagy sózott bél, öntött fagygyu és turó, valamint a málhálásra használt széna és szalma, ha e két utóbbi a kirakás után hatósági felügyelet alatt legott elégettetik.

Ezen §-ra nézve azon módosítás ajánlatik, *hogy nemcsak akkor, ha a marhavész 8 mfdnél közelebb uralg, de általában mindig, ha az a határos országban kiüött, ezen országok irányában a 11. §. szerint alkalmazott óvintézkedéseket szoros határozást váltsa fel.*

A módosítás szerint a *szoros határázár ideje alatt valamennyi kérődző állat, továbbá használt istálló eszköz és marha szerszám, viselt ruha és rongy, végre széna, szalma, kukoricaszár s egyéb szálas takarmány, és mosatlan gyapju feltétlenül visszautasítandó.*

A málházásra szükséges, a szekereken találtató széna, szalma vagy kukoricaszár s egyéb szálas takarmány a határon leszedendő, azonnal elégetendő és az innenső oldalról származó hasonló anyaggal pótlendő.

A szakosztály ezen módosításhoz hozzájárul.

Vége tekintettel arra, hogy a szomszéd országok hiányos állategészségügyi intézkedései mellett a marhavészben elhullott állatok hullái nem, a kellő gondnal, vagy épen nem takaríthatnak el, s e szerint fennáll annak lehetősége, hogy az onnan nagy számban ide behajtott sertések a hullákkal érintkezésbe jövének, a vésznek hordozói lehetnek, a szakosztály azon óhajlásának ad kifejezést, hogy a 13. §. eseteiben t. i. a határázár tartama alatt *sertéseknek lábón behajtása is tiltva legyen.*

A syphilis-ragály állatokon.

Klebs E. tnr után dr. Nádaskay.

(Folyt. és vége.)

E második ojtási kísérlethez (I. a 10. sz.) lényeges pótlékul szolgálnak az eset megítélésére a következő adatok:

„A koponyán két helyen, u. m. a bal szemöldiv felett valamint kissé fentebb a halantéki félkör vonalon a csontfelszín, kiváló jellegző módon volt elváltozva; különösen az also hely figyelemre méltó; e helyen mintegy egy centiméternyi átméretű kórszerű részlet feltűnően fehéresnek és tömöttek, míg az ezt környező csont vértartalom által vörösesnek mutatkozik. Ama részlet közepén egy, apró gömbölyded mélyedésektől átszött mintegy borsó mekkoraságú likacsos hely látszik, melynek legnagyobb mélyedése jóval a csont felszíne alatt fekszik. A mélyedést tömött szövet tölti ki, mely e górcső alatt, edényeket tartalmazó vastag, kötőszövetnek ismerhető fel, mely nagy magvu, kerek és orsóidomú elemekkel átszött; tehát egészen megfelel a koponyatető belsejében talált újképlet tömöttebb részleteinek. Világos, hogy itt gümökről szó nem lehet; holott a syphiliticusoknál a koponya csontokon gyakran észlelt leletekkel a megegyezés szembetűnő.

Továbbá a két vesében több, lapos kiemelkedést képező szürkésfehér színű górczok voltak jelen melyek ikyszerűen a velőállomány felé csúcsosodnak; nagyobbak széles kötőszövet-réteggel által vannak körülveve, központjukban sajtosan elváltozva és általán kemény állományúak. Már a legkisebb górczok is az alapszövetnek orsóidomu sejtekkel való beszűrődését, a hugycsővecsek felhámjának elzsírosodását vagy egész szétesését mutatták; ahogy csövecsek helyenkint összenyomottak. A gümönél sohasem hiányzó ama kisebb górczok, melyeknek egyesülésükből képződnek csak a nagyobbak,— sehol sem voltak találhatóak. — A

májban végre, csak a górcsói vizsgálat mutatta ki a számos túlképződési gócz jelenlétét a májkapuér osztodási helyein melyeket azonban, — hiányozván a miliartuberculomokat jellegző helyeken, az acinusok legkülső rétegen való jelenlétük: nem lehet mint ilyeneket elismerni

Csak miután egy hasonló állatnál észlelt más esetben is megegyező eredményt nyertem. melynél az egész lefolyás még tisztábban kimutatta az ojtási folyamat bujakóri természetét, — határoztam el ezen esetet teljesen valóságosnak megjegyezni.

Ezenkívül szükségesnek látom ez alkalommal kiemelni, hogy az állatorvostanban mintegy dogmává fejlődött az, hogy minden sajtos elváltozás, mely májokban találatik, a tuberculosishoz tartozónak vétessék; még nem igen régen az emberkórboncztan is ezen állásponton volt. Most már tudjuk, hogy ezen téren belül éles megkülönböztetéseket lehet és kell tenni, s már képesek is vagyunk, nem ugyan egyes sejtekből, de az egész újképlet alkatáról, habitusáról, az egyes szervekhez és szervi alkatrészekhez való viszonyukról, melyeket ezen fertőzötes újképletek tanúsítanak, pontosabb különböző kórismét alapítani, talán ezen tapasztalást mesterségesen előidézett kórfolyamatoknál figyelmen kívül hagynók?

Az 1877-ik évben ismét felvették az ojtási kísérletek; és pedig három házinyúl és egy kutya lett a külivarszerveken nyákhártya alá beojtva. Ezeknél azonban semmi észrevehető változás, sem induratio sem fekélyedés nem állott be. Két tengeri nyúlak ugyanazon folyadékból $\frac{1}{8}$ köbcentimnyi a hasürbe lett befecskendezve; mindegyiknél folytonos súlycsökkenés következett és az egyik az ojtás utáni 7. a másik a 8. napon elhullott. — A szervekben semmi változás. Itt is tehát azon nevezetes tény lép fel, hogy Schankerből nyert szervezetek bizonyos körülmények között szokatlan nagy fertőzőképességgel bírnak és aránylag rövid idő alatt nagymérvű súlyvesztés mellett az állat halálát idézik elő.

További ojtások alapján azon véleményét nyilvánítja *Kl. tnr.* hogy kutya nem igen alkalmas tárgy ilyen kísérletekre. Mindamellett egy 6 hónapos kutyánál a következő bonczolási eredményt találták: A tüdők csak keveset húzódnak vissza; a, lebenykék részben legnagyobb mérvben kitágultak, a szövete nagyrészt halvány, egyes helyeken erősen veres, másutt sötétviola színű; ez utóbbi helyek részben belesüppedtek, részben a felülettel egy szintben fekszenek; itt különösen a szövetben, vereses-habos folyadék van mely a hörgöket és a légsöt nagyobb mennyiségben tölti. A máj igen nagy és porhanyó; a lép szintén nagy, sötét kékes vörös színezetű, tömött és elég vérdús. A vesék rendes nagyságúak, a vesetok vékony, könnyen levonható; különösen a jobb vese felületén elig kiterjedt, de nem igen mélyre ható hegeképződések. A bemélyedések nem fehéresek inszerűek. Az egész szövet erősen átívódott. A végtagokon az ízületi porcok feltűnően vékonyak és átűnők; *átmetszetben a hosszú csőves csontok szivacsállománya az epiphysisek egész kiterjedésében s helyenkint még a*

diaphysis egy részén is tökéletesen tömött; az ephysis-vonalnak nyoma sincs; a szárcsonti diaphysis közepén a tömött kéregállomány igen erős és vastag úgy hogy itt a velő állomány csak 2 mm. széles. — A koponyán, macerálása után, még egy feltűnő találatot; a fal- és homlokcsontok szabad felszínén ugyanis a félkörös vonalak és a közép hosszanti varány között mindegyik oldalon két, mintegy ctmternyi széles huzamban a csontfelszín érdes, mintegy szuvasan roncsolt, noha ezen részeken sohasem észleltetett volt lobos bántalom, s a csontokat fedő lágy részeken sem vala változás. — Ezt is, — ugymond Kl. — az ojtással összefüggésben lenni vélem, ha megemlékezünk arra, hogy gyakran épen emberi bujakórnál csak a bonczolás után lehet a homlokcsontok megfelelő elváltozását felfedezni, holott életben ezen részeken látszólag semmi bántalom sem volt észrevehető. A végtagsontok változását inkább Navicula-tartalmu viznek tulajdonítanám.

A negyedik és véleményem szerint határozó kísérleti sorozat, — mond tovább Kl. tnr. — egy kapucinus-majom (Cebu)páron tétetett, melyet 1877-ben Lipcsében kaptam. Ezen állatok soha betegek nem voltak s csak az egyik megérkezése után, kedvezőtlen időjárás következtében, köhögött keveset, a mi azonban Benzoetasavas Natron (tejben) beadása után csakhamar tökéletesen elmúlt.

Az, a mit, mint hallom. mások is találtak, hogy t. i. nem mindegyik syph. ojtás hatályos majomnál, itt is bebizonyult. Az első ojtási kísérlet 1877. jul. 27-én tétetett egy nő kis szeméremajkából kivágott induratioval, melyből lencsényi darab azonnal a him majom scrotumának balfelébe lett átültetve. A bőrseb, melyen át e darabka messze a bőr alá tolatott, genyedés nélkül begyógyult s minden további betegedés elmaradt. A beültetett darab teljesen feloszlott. Az állat egészséges maradt.

Ugyanazon induratióból két darab termelő-készülékbe tétetett s a nyert anyagból a nőstény majom beojtattott, de eredmény nélkül. Ez volt az eset a himmajomnál is, melybe egy indurált schankerből ojtattott. Végre sikerült egy, 1877. dec. 29-én kivágott schankerrel positiv eredményre jutni, mely minden megelőző s látszólag még oly jelentéktelen leletnek új fontosságot adott. A nőstény kapucinus-majomnak ugyanis az említett napon a hasbőr alá és bal hátsó végtagjának belfőlszínén szintén a bőr alá egyegy darab ama schankerből bevitetett s ezek minden visszahatás tünete nélkül begyógyultak; a nyirkmirigyek ugyan a bal lágyékban kissé megduzzadtak, de nem nagy mértékben, úgy hogy egészben nehéz volt meghatározni, valjon nem-maradt volt vissza könnyebb idült duzzanat. *Az állat majd hat hétig tökéletesen egészséges maradt.* Azonban mintegy febr. 6-án az állat borzongani kezdett, rosszul evett és híg ürüléke volt. 8-án végbéli hőmérséke 40,3 volt s az állatnak 1 grm benzoenatron adatott be; 9-én a hő d.e. 10 órakor 38,3. vala. *Mint új és érdekeltségünket csakhamar legnagyobb mértékben igénybe vevő tünet vétegett észre az nap kékes foltoknak az arcban való fellépte.* A hőmérsék 10-én reg. 8-kor 38,4; ismét higan folyó, téglaveres színű ürülék

állott be; s ismét 1 grm. benzoenatron alkalmaztatott de a végbélen át. 12-én d.e. a hőmérsék 38,1. *Az orron és felső szemhéjakon néhány kékes folt lapos emelkedésekké változott melyek részben, talán vakarás következtében, nedvezők. A hő 13-án 36,6. Az arczon, a pofán, a homlokon és az ajaknyákhártyán új emelkedések törtek elő.*

Ezen napon a következő lelet jegyeztetett a jegyzőkönyvbe.

A két először támadt csomó, — a jobb szem belső szöglete alatt s a bal alsó szemhéj közepén — jelenleg 3 mm. átméretűek. Lapos kiemelkedéseket képeznek, melyek felszínükön kicsiny barnás vereses pörköket mutatnak. A harmadik csomó a jobb oldalon az első alatt, az orr oldalán helyeződve, kisebb, halvány vöröses és sima felületű. Ettől kicsiny és halvány csomócskák sora húzódik az orrháton át az orrnak másik oldalára. Elpörkösödött csomókat a jobb szemöld felett, a bal halantéktájon s a fülkagylókban is lehet észrevenni. A bal fül alatt ülő egy kis csomó legkiemelkedettebb részén kis hólyagcsát mutat; felnyitása után némi tiszta nedv ürül ki. Az alsó ajak baloldalán is van egy csomócska mely kis hólyagot mutat. A további folyamatban néhány nap alatt minden eruptio elenyészett s a közérzet is rövid idő múlva teljesen rendesnek lenni látszott. Február 14-én még hőmérés tétetett a végbélben s 38. 1. — 15-én 38, 0° észleltetett.

Ezentúl sem mutatkozott a majmon valami betegség jele csak félénkebb lett, mint volt azelőtt, szívesen elbújt; kivált utolsó időben keveset evett. Elhullása előtt állítólag keveset köhögött is.

Május 17-én 1878-ik évben elhullott volt s bonczoltatván, erről a jegyzőkönyv a következőket mondja: A bőrön s a nyákhártyákon csak nagy halványság tűnik fel; az ojtási helyek már felnem ismerhetők; épúgy a bőrküteg is elenyészett. A fark hegye gyengén duzzadt, teljesen begyógyult (mindjárt kezdetben fagyás következtében a vége leesett, a mi azonban az állat egészségét épen nem zavarta volt); bemetszéskor csekély mennyiségű szürkésárga geny ürül ki. A jelenlevő csigolyák utolsója felén a csonthártyától pusztá, a velőür jó szemcsés velő által telt. Felebb sem a farkcsontjain sem az izomzaton rendellenes változás nem látszik. — A lágyéki mirigyek gyengén nagyobbodvák, tömöttek, szürke-sárgák. A hónali mirigyek kissé még nagyobbak részben palaszürke színűek. A torkolati edényekben higanfolyó szürkeveres vér (ebből próbák tétettek el üvegcsővekbe, melyek azonnal beforrasztattak). A mellhártya ürökben kis mennyiségű halványsárga tiszta folyadék. A tüdők mérsékelten visszahúzódnak; a jobb oldali felül halvány, finom rostonya szálak által lazán a bordai és szivburoki felszínéhez fűzött.

A tüdön még egy kis negyedik lebeny található, mely az alsó felületen a középvonalban fekszik, egy a szivburokkal összefüggő daganat mellett. A tüdőnek halvány felszínén egy sor veres és vereskékes folt látható, melyek fölött a savós hártya finom rostonyalerakodások által fedett. A bal tüdő a legszélső határig nagyobbodott, mindenütt lazán

összetapadt: hátsó felületén, hol tömött rostonyás réteg van jelen, erősebben odatapadt. — A szivburokban kevés tiszta folyadék; a sziv igen petyhüdt. A sziv üregei tágasak, az izomzat petyhüdt, halványbarnás, a billentyűk finomak. — A mellkasi zsigerek egészbeni kivételénél kitűnt, hogy a mogorómekkoraságú a szivburkon ülő daganat egy nagyobbodott nyirkmirigy, mely tömött rostos rétegzetbe zárt s lágyult központtal bír. A nagyobb daganat teljesen a középvonalban fekszik, de a baloldali pleuraurbe betérjed; ezen az oldalon felül tömött kérges tömeg határos vele, mely a trachea és aortaív közé behelyeződött s ezt kissé balra nyomja. A bal májasodott tüdő hátsó felszínén az aorta thoracica számára mély barázda látható. Az aorta és hörg között helyezett tömeg átmetszelve az kérges kötszövetből állóknak mutatkozott, melybe nagyobb és kisebb tömött sajtos tömeg van behelyeződve.

A nagyobb hörgők laza kocsonyás tömegeket tartalmaznak. — A bal tüdő főtömegei szürkévörösön hepatisáltak, keveset vérdúsak. A felső lebeny egyenletesen tömött, finom szemcsés, a központi részekben szürkésárgán foltos. Az alsó lebenyen, az erősebb domborúlatnak megfelelően, közel a felső szélhez tömött kérges képződmény van a pleurán, mintegy 1 Ctm. átméretű, közepén behuzódott s legvastagabb, szélei felé vékonyodó és finom heges huzamokba átmenő.

Az átmetszeten látható, hogy a mellhártya kérges tömegei középtűt a tüdőállományban behatolnak; folytatásukban a tüdő gyökéhez terjedő nagy gócz található, mely tömött, áttűnő szürkésfehér egynemű anyagból áll s ez felső felében sárga, élesen határolt tömött besugárzást tartalmaz; azonkívül ezen tömegben sárgás anyaggal kitöltött átmetszeteit a hörgők és edényeknek lehet látni. Innen a nagy edények és a bronchusok mentében messze fel a hörgosztódási helyéig kérges kötszövet-tömegek húzódnak, melyek fehérek, egyneműek s csak néhány sajtosan elváltozott hörgümirigyét zárnak magukba. A hörg és a gócz semmi változást sem mutat. A bal tüdő alsó lebenyében még egy hasonló alkatású és sajtos központtal bíró gócz s egy durvaszemésés májasodott hely található. A jobb tüdő nagyobbára légtartalma, a léghólyagsák levegő által erősen kitágultak. A felület kékes helyei alatt körülírt setétveres májasodási góczok találhatók. Csak alsó lebenyében találhatók csomók.

A hasürben kevés tiszta folyadék. A bélfodri mirigyek kissé nagyobbodottak, palaszürke színűek. A máj kékesveres, külső felszínén nem mutat változást; csak a v. portae mellett fekvő kis lebenyen láttat csekély fehéres, tömött de könnyen lesimitható régebbi rostonya alvadékból álló lerakódást. A belek halványak, belsejükben változás nélkül. A bélfodorban és nagyecpleszben legpontosabb vizsgálat mellett sem lehet csomókat találni. A vese tömött, sima feszült tokkal, felületesen kékes színezetű, néhány sugárzatos, heges mélyedés által átjárt. A mellékvese állománya erősen átmedvesedett, velőállománya fehér, kérge szürkébarna. A bal vese tokja könnyen levonható. A legnagyobb

domborulatán kerekded, laposan kiemelkedő, 5mm. átméretű csomó van, mely szürkésfehér színű, áttűnő; hasonló kisebb csomó látható a mellső felszínen, melynek környezete erősebb edényes verességet mutat. Átmetszelve a kéreg halvány kékesvörös, a velőállomány erősebben vörösödött. A nagyobb gócz befelé csucosodik és a két állomány határáig terjed. A másik vese hasonló.

Az agy jó tömötségű, a nagy agy domborulatának lágy burkában néhány kicsiny és friss vérömleny. A mace-rált *koponya* igen fontos változásokat mutatott. Ugyanis az egész szemöldív mentében s innen fel a koszorú varrat két fele irányában gyenge csontrakodást láthatunk elnyulni, mely likacsos, tág edénynyilatokkal áttört s fel mindinkább csekélybedik. A homlokcsont közép szabad részében is egyenes és csoportokban nagyobb edény nyílások s egy ily, csoportnál szintén gyenge kiemelkedéseket képző csontrakodások láthatók. Épen a középvonalban, az orrgyök felett a csontrakodmányok vonalán belül két egymás fölött hely hosszasan tojásdad mélyedés látható, melyek közül a felső nagyobbat igen tömött csontállományú emelkedés köröti míg a mélyedés feneke igen számos számos sűrűn helyezett edény nyílást mutat; e mélyedés haránt 6, 6, felfelé 3, 5 mm. átméretű. Az alsó mélyedés valamivel kisebb, nincs körülkerítve; de likacsos alapjának közepén lapos emelkedés van, melyen nagyobb edény nyílás ösmerhető fel. — A homlokcsontnak közvetlen ezen hely alatt fekvő ornyujtvánai feltűnő változást mutatnak, a jobb oldali egészen majdnem felgömbösen előredomborodott egy sima tömött csontrakaomány által; a baloldali azonban mély sugáros heg által átsott, mely a középvonalban, az ott még meglevő homlokvarraton kezdődve két ágat bocsát balra, egyet feljebb a homlokcsont szabad felszínére, egyet lejjebb majdnem a könycsontig terjedőt. Ezen mintegy mmternyi széles barázdák alapja likacsos, de a szélek tömött csontból állanak. A homlokcsontnak valamint a baloldali könycsontnak s az állcsonti nyujtvánának szomszédos részei még nagyobb mérvben usuráltak, úgy hogy nagyobb hiányok támadnak, s ezen csontok felső széléből csak igen gyenge ót lyukgatott lemezek maradtak vissza.

Ezen eset első, mely csalhatatlan bizonyítékát adja a syphilis sikeres átültetésének majmokra.

A görcsői vizsgálat következő eredményt adott: Jun. 17-én megállapított hogy: 1. A lágycsont és hónali nyirkmirigyek elzsírosodott nyirksejtekből gazdagok, azonkívül pálczikákat tartalmaznak csoportokban s egyenkint. 2. A nagyobb vesebeli csomócan a lesimitott nedvben vesefelhám és orsoidomu sejtek kimutathatók ki, de pálczikák nem. — 3. A kocsonyás hörgi nyák a bal tüdőből, elzsírosodott sejteket és elig kevés pálczikákat tartalmaz. 4. A bal szivből vett vér az üvegcsőben megvolt alvadva; csak kevés mozgó testecskéket, és egészen változatlan vörsejteket mutat, melyek feltűnően különböző nagyságúak. — 5. A legkisebb csomók a bal tüdőből igen számos halvány pálczikákat és fonalakat tartalmaznak, melyek Kaliglycerinben igen tisztán tűnnek fel.

A görcsői vizsgálat tehát az állatnak minden szervén a kórosan elváltozott helyeken felette megegyező eredményeket adott; melyek esetleg támadt gümőkórral felcserélésre gondolni is teljesen lehetlenné teszik. Először is a vesebeli csomókban észlelt lelet jön tekintetben, melyeknél már a makroszopikus viszonyok is a gümőkóros természet ellen szóllottak. Az egyenletes áttetsző alkat, sajtos berakodások és kölesszerű csomóknak a környezetben való hiánya folytán nem könnyen lehetett arra gondolni, s a szövettani összetétel annak teljesen ellene mond; mert az egész változás a közti szövetnek egyenletes szaporodása által képezetik, melyet részben hosszú, igen szépen kiképződött orsó idomu sejteknek, részben rövidebb elemeknek is a kötőszövetes alapállományban való berakodása idéz elő, mely utóbbiak fénylő protoplasmával és nagy hólyagcsa idomú maggal bírnak. A csomó központi részeiben a hugycsövek összenyomvák, a környi részeken épek.

Tehát ez oldalról sincs semmi, a mi lehetségesnek tünetné fel a tuberculossal való felcserélést. Ellenben oly változás van előttünk, a milyen egészen hasonló módon friss Syphilomákon embernél fordul elő.

Záradékol a leirt kísérletek eredményét röviden összefoglalva, azon fontosságot mérlegeli, melyet meggyőződése szerint azoknak tulajdonítani lehet. Legközelebb is a következő három tételt szabadjon eléggé bizonyítottnak felállítani:

1. Az emberi Syphilis ilyen ujképletek beajtása által állatokra átvihető. De a lefolyás az állatok neméhez képest különböző. Míg majmokon az embernél ösmereteshez egészen hasonló folyamatok lépnek fel, — addig csak a tengeri nyulakon tett kísérletek adtak eredményt, melyeken, habár sokkal csekélyebbek, az amazokkal való megegyezés felismerhető.

2. Az emberi bujakóri ujképletekben határozott alsó növényi szervezetek találhatók, melyek a testen kívül termelve jól jellegzett, sajátlagos alakokká növekednek, a Helicomadok.

3. Ez utóbbiaknak alkalmas állatokra való átültetése által oly változások idézhetők elő, melyek úgy az ember genun bujakóránál, mint az állatok ojtási bujakóránál észleltekkel megegyezők.

Ezen tételek közül az első kettőt absolut biztosnak tartom. E mellett szól mindenekelőtt az utoljára leirt kísérlet a nőstény majommal, valamint másrészt a friss syphil. csomók vizsgálatánál nyert összhangzó eredmények s az ugyanazon anyaggal tett termelési kísérletek. Kevésbé biztosnak itélném a harmadik tételt. Ámbár a kimerítően leirt szövettani vizsgálata a gombatömegekkel tett ojtási kísérleteknek, feljogosít ezen tételnek is elég nagy valószínűséget tulajdonítani, mégis ohajtanám ezen uton is ép oly világos és egyéb magyarázatot meg nem engedő eredményeket elérni, mint az az utolsó sorozatban sikerült. — —Ha, a mint biztosan elfogadhatónak vélem, — a bujakórnak mykoticus

természete ki van mutatva s egyenes átültetése bizonyos állatnemekre, akkor nem lehet kétség a fölött, hogy az átültetés ama gombák által közvetítettik.

Kisebb közlemények.

Kőrishogár mérgezés teheneknél és gyógyulás.

Suchanka F. járási állatorvostól. St. községben juhruh miatt állatorvosi segély lévén szükséges, ugyan oda azon hivatalos megbízatásom érkezett, hogy a községben egy udvarban rögtön megbetegedett három tehenről a tényállás—dékot vegyem fel. Épen azon időben közvetlen a járási- és országhatáron, Joslovitz morva községben, a marhavész uralkodott.

Az első hivatalos teendő elvégzése után tehát a szomszéd községbe siettem, hol már türelmetlenül vártak; sokan azok közül kik marhával bírtak, egyenkint vagy kis csoportokban állottak házaik előtt feszült várakozásban az iránt, hogy igaznak bizonyúl-e amaz elterjedt hír, melyszerént N. tulajdonosnál marhavész ütött ki.

A polgármesteri hivatalban, hová N. tulajdonos is jött, ettől megtudtam, hogy 3 drb. saját nevelésű tehené éjen át megbetegett s az almon fekve, felkelni nem képesek; sem esznek, sem isznak, hátsó testükben valami tolást külölnek; híg bélsárt és veresedett hugyot bocsátanak

Miután a község marhaállománya igazoltatott s kitünt, hogy sem adás-vevés nem történt, sem keresztül a községen s ebbe be nem hajtott marha, — a házba mentem, hol a 3 tehen megbetegedett volt.

Az egyik tehen, verestarka, hét éves, bemi keresztezés, az istálló-ajtóval szembe és baloldalán, alávetett lábakkal feküdt; mellette jobbra a második, sötét veresbarna, 5 éves honi termet, szintén alávetett lábakkal és baloldalán, — s e mellett hasonló módon de jobb oldalán feküdt a harmadik zsemle színű, 10 éves honi termetbeli tehen.

Az első tehen megvizsgálása alkalmával, annak test hőmérséke egyenetlenül eloszlott, lábai hidegek, orrtükre nedves, légzése 24; éles be- és kilégzés, kopogtatási hang teljes, éles; érlökés 58, sodrony szerű kissé szaporodott nyál- elválasztás, forró és piros szájnnyákhártya volt észlelhető; az ét és italvágy s a kérődzés megszűnt, a tejelválasztás kevesbedett, maga a tej rendes kinézésű s jó ízében nem változott, az üríték kásás, és erőltetés mellett távozik; a hugyzás gyakori, maga a hugy barnaveres, tapadó, fehérnye tartalmú; a péra ajkak változatlanok, a hüvely nyákhártyája veresebb. A tehenet sehogysem lehetett felkelésre bírni, mert a hátsótest nem volt képes feltámaszkodni; az állat többszörösen hasa felé tekint, melylyel ismételt erőlködött s bágyadt, nedves szemeket mutat. — A második tehen egészen hasonló vizsgálati eredményt adott.

A harmadik tehennél a test hőmérsék egyenletesen eloszlott, az orrtükör nedves, légzés 16, kopogtatási hallam változatlan, érlökés 54, sodronyszerű, a nyálzás bővebb. Az állat korpás italt ivott, az előtte levő szénában keresgélte;

ürítése sűrűnkásás, hugya véres; megkísérlé a felkelést, de hátsó teste felmondta a szolgálatot.

Ezen leletek alapján ugyan azon megnyugtató meggyőződésre jöttünk, hogy a jelen esetben nem ragályos és járványszerű betegedéssel van dolgunk; hanem a talált kórtünetek inkább az emésztő készülék heves, lobos izgattatására utaltak, különösen pedig a hugyzó- és ivarszervekére, az összes szervezetnek csekély részvétele mellett; úgy mint az a *kőrisbogaraknak* belső használata folytán idéztetik elő.

Ámbár a kórkép által is kőrisbogár mérgezésre kelt gyanum, mégsem lehetett a kórisme biztos, mindaddig, míg kőrisbogarak felvétele be nem bizonyult. Ez azonban örvendetesen csodálatosan csakhamar megtörtént.

A kórelőzményi vizsgálatok által ugyanis kitűnt, hogy a tehéneknek betegedésük előtti napon a tehenesné takarmány hiányában, a házikertben termelt zöldsztakarmányt adta eléjük, melybe a felettük levő spanyol bodzáról, a melyeken ezrével volt a kőrisbogár, — nagyobb mennyiségben jutott. Erre megtekintetvén a bélsár, kitűnt, hogy az eledellel kőrisbogár is jutott az állatok gyomrába, mert abba apró vércsomókon kívül nemcsak a jellegzetes fényes zöld szárnyak (téhelyek) hanem fejek is nagy számmal találtak.

A gyógyeljárás: jeges borogatások a kereszt és ágyék-tájjra ; belsőleg pedig nyálkás italok kámmal.

A megbetegedés 3-ik napján a két első tehén némi étvágyat mutatott, keveset szaporodott nyálzást, nedves orrtükröt, csekélylyel szaporább légzést és érlökést s kevesebb végbéli erőlködést tanusít. A bőven eresztett hugy véresen színezett, a bélsárban még a kőrisbogarak fényes zöld maradványa. Felkelni még nem voltak képesek s az emelés is sikertelen maradt. — A 3-ik tehénél reggel kórözdés állott be, sok korpás italt ivott s kevés szénát is evett; a bővebb nyálzás megszűnt, légzés és érlökés rendes. Megkísérté a felkelést s felemelve negyed órát segély nélkül állott. — A 4-ik napon a két első nem mutatott változást, a harmadik azonban étvágyat árult el, kórözdött, önerejéből felkelt, de hátsó testében észrevehetőn tántorgott. Ürülékében már nem volt kőrisbogár található. A belső szerelés elhagyatott.

Az 5. napon a két elsőnél is mutatkozott már étvágy; a nyálzás megszűnt, éjjel kórözdtek is; légzés és érlökés rendes. A bélsárban a kőrisbogarak hiányoztak; a csekély mennyiségű hugy világos színezetű. A kámmar-öntelék kihagyatott, helyette darás ital és keserű szerek, külsőleg illó-izgató bedörzsölések rendeltettek. Még a 8-ik napon nem voltak képesek felkelni; ez csak a 14. illetőleg 16. napon történhetett s e két állat csak a 22. illetőleg 24. napon volt felgyógyultnak tekinthető.

N.

(Monatschr. d. Ver. d. Th.)

K ü l ö n f é l é k .

Értesítés a keleti marhavész állásáról s egyéb ragályos és járványos állati betegségekről május hó 15-től, bezárólag május hó 22-ig.

1. Magyarország,

2. Horvát- Szlavonország és a Horvát-Szlavon-határ-örvidék területe vészmentes.

3. A fiumei tengerészeti hatóságnak távirati értesítése szerint Fiumében és vidékén az állategészségi állapot teljesen kielégítő.

A magyarországi hasznos háziállatok közt uralgó ragályos és járványos betegségek rovatos kimutatása.

M e g y e	Község	Az állatok faja és darabjainak száma	A kór megnevezése	Elhullott vagy gyógykezelték
Abauj	Csécs	1 db sz. m.	lépfene	elhullott
Arad	Apáti	10 db ló	rühkór	gyógyk.
	Szóllós	10	„	„
	O. Pécska	17	takonykór	kiirtott
	Nagypél	3	„	„
Bács	M. Pécska	1	„	„
	Gara	1	„	„
	Baracska	1	„	„
	Szántova	1	„	„
	O-Becse	1	„	„
	Madaras	1	„	„
Baranya	Petrovoszoló	1	„	„
	Baja sz. k. v.	3	„	„
Bihar	Málom	1 „ szm.	lépfene	elhullott
	Bélye	1	„	„
Brassó	M.-Cséke	2 „ ló	takonykór	kiirtott
	Szászmagy.	4	„	„
	Brassó vár.	3	„	„
	Brassó vár.	2 „ szm.	lépfene	elhullott
	Rozsnyó	1 „ ló	takonykór	kiirtott
	Szentpéter	3	„	„
Fehér	Földvár	5	„	„
	Kápolnás-Nyék	4	„	„
Fogaras	Kercz	2	rühkór	gyógyk.
	Tyukos	1	„	„
Győr	Györgyh. p.	1	takonykór	kiirtott
Hajdu	Balmaz-Ujv	1	„	„
	Debr.sz.k.v.	1	„	„
Háromszék	Dálnok	1	„	„
	Aldoboj	1	„	„
Nagy-Küküllő	Táblás	1	„	„
Pest-Pilis.Solt Kis-Kun	Budapest főváros	1	„	„
Pozsony	Majtény	1 „ szm.	lépfene	elhullott
Sopron	Német-Löv	1	„	„
	Saágh	1	„	„
Temes	Murány	1	„	„
	Birda	3	„	„
	Petrovoszeló	4 „ ló	takonykór	kiirtott
Ung	Ribnyice	1	„	„
	Porosztó	1	„	„
Zemplén	Királyhelmeccz	1 „ szm.	lépfene	elhullott

Jegyzet. A ragályos és járványos állati betegségekre nézve az 1859. évi 32592. sz. belügyministeri szabályrendelet megfelelő §§-ai alkalmaztatnak.

4. Az osztrák tartományokban uralg a marhavész u. m.

a) Galicziában: a dabrowaikerületben Bagienicza községben; a hussiatyni kerületben Nizborg nowy és Myszkowce községekben ; a krakui kerületben Cholerzyn, Wolowice, Zwierzynice és Zakamycze községekben; a wieliczka kerületben Kostrze községben;

b) Dalmáciában : az imoskii kerületben Vinjane községben ; a benkovaci kerületben Bulic községben; a sebenicói kerületben Medjare és Zazvic községekben; a zarai kerületben Sikovo és Gorizza községekben; a spalotai kerületben Katuni és Opanci községekben; és végül c) Csehországban: az aussigi kerületben Peterswald községben.

Ellenben megszűnt a marhavész Dalmáciában: a benkovaci kerületben Provic községben.

Budapest, 1879. május 7-én.

Földmívelés- ipar- és kereskedelemügyi m. k. minist. állategészségrendőri osztálya.

A székes-fehérvári orsz. kiállítás megnyitása alkalmából egy fültanu után a következő érdekes adatot közölhetjük. Ő Fensége József főherczeg a m. kir. állatorvosi tanintézetnek a XII. osztályban elhelyezett kiállítását közelebb megtekintésre méltatva, e közben így nyilatkozott: „Igen érdekel ezen szakma; annál is inkább, mert én is két éven át tanulmányoztam e tant, különösen a patkolásra vonatkozólag.” Szolgáljon ezen fejedelmi nyilatkozat ösztönzésül, hogy szakmánkat, lépést tartva a tudományok haladásával, mind — inkább — és inkább fejleszjük.

A m. kir. állatorvosi tanintézet az évi vizsgálatok az egyes tantárgyakból május 23-án megkezdettek s f. hó 8-áik befejezendők; a szigorú vizsgálatok pedig e hó 9-én az írásbeliek, 10-étől kezdve pedig a szóbeliek tartanak meg.

Fehér zerge van jelenleg a zooplastikai muzeumban Solothurnban kiállítva. Szemei veresek, szarvai és körmei fehérek s testét hófehér sűrű mez fedi, az állat két éves. Grabündten Kanton Savien-völgyében lövetett. Ez a második példány, mely 30 év óta a schweizi alpokban előfordult.

— y —

A méh elszakadása ellés előtt egy tehénél.

Degive A. észlelete. Egy 8 éves tehén, mely néhány nap óta a közelgő ellés minden tüneteit mutatá, vezetett 1878. január 2. a brüsseli állatorvosi intézet kórodájára. Az állat levert, nem evett, hasmenése volt s érlökése gyenge, szaporább. A méhszájba három ujjat lehet bevezetni. A vehem nem tett mozgásokat. A diagnosis tehát így hangzott: a vehem valószínűleg holt. — Anyarozsból 60.0 adagolva hatálytalan volt, szülfajdalmakat nem idézván elő. Miután az állapot igen rosszabbodott, a tehén erősen felfuvódott, lélekzete gyors és nyögő s igen gyors érlökése lévén, — D. jan. 5-én elhatározá, miután már kezével áthatolhatott a méhszájon, a vehem kihuzását; de már az első kézfogások közben az állat elhullott.

A hasúr felnyitása után a két méhkürt között hosszú szakadás tűnt fel. Egy másik kisebb nyílás a bal méhkürt felső oldalsó felületén volt található. Nagy része a vehemnek, áthatolva a méhszakadáson, részint a bendőn, részint a beleken volt helyeződve. A hasúrben tetemes mennyiségű zavaros, igen büzös és vérrel kevert s fekete véralvadékat tartalmazó folyadék volt található. A vehem általános rothadási légdag következtében, — gázok és nedvbeivódás folytán, — roppant terjedelmű volt.

A nyákhártyának vérbőségén s kevésse kifejezett exudatív beszüremkedésén kívül, a méhfalzat semmi változást sem mutatott, mely phisikális ellenállási képességét feltűnő mérvben meggyengíthette volna. A vehem halálának — mondja D. — a méhszakadást s ez utóbbinak az anyaállat elhullását meg kellett előznie. Az elholt foetus gyors és erős terimenövekedése első sorban a méh erős kitágulását s ennek következtében az öszhuzódási képességének és rugalmasságának csökkenését kell, hogy okozta volt, valamint a phisikális ellenállási képességet kelle előidézni.

(*Annales de Médic. Vét.*)

N.

Máj repedés szivbaj következtében. Múlt évi ápril közepe táján a 4 éves állammén Nonius X. Bábólnán heves tüdői vércongestio tünetivel betegedett meg. Légzése feltűnően gyorsított, s erősen kitágult ornyílásokkal vétetik; az érlökés nem vala szaporább, gyakrabban kihagyó, a szivlökés alig észlelhető; hallgatódzva mindkét oldalon élesebb légzés vehető észre. A légzési nehézségek egyre növekedtek ; erős érvágás alkalmaztatott tehát és középsők, utóbb hányborkó beadása után a mén 8 napi kezelés mulva egészségesnek volt nyilvánítható.

Május 26-án a mén reggeli adagát ugyan elfogyasztá, de lovaglás közben bátyadtnak mutatkozott; negyedórai mozgás után hirtelen megállott. kiizzadt s szuszogva, gyorsan légzett, erősen reszkedett, minden teste hideg; légzése nehezedett és gyorsított, ér- és szivlökése érezhetetlen; hátsó részével a ló tántorog. — Mielőtt még ledörzsölésnél egyéb alkalmazható lett volna, a mén elhullott.

Bonczoltatva, a hasúrben vérgyülem; a cseplesz vérrel mintegy átvódott. A máj mellső felszínének közepén 12 Ctm. hosszú repedés, mely mintegy 8 Ctm. mély, alvadt vérrel fedett; teriméje majd kétszer akkora. — Egyéb szervek kevés vagy semmi eltérést sem mutatnak. De a sziv hártatméretében gyarapodott volt; a jobb kamra izomzata tömött s csak nagyobb erőfeszítéssel vágható át. Az alsó szivrézlet izomzata rétegzetes, porcyszerű fehér, porczkemény szövet huzódik azon át harányt irányban.

A jobb szivnek ezen részleges porcinosodása okozta volt a verőczéri keringés akadályát s ennek folytán hirtelen mechanicus pangást a májban, mely miatt e szerv megrepedt s belső elvérzésre vezetett.

N.

(*Öst. Viert. f. w. Veter. I. 1878.*)